

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата економічних наук, доцента
Болгова Владислава Євгеновича
на дисертаційну роботу Кирилюка Андрія Олександровича
«Формування державної антимонопольної політики в сфері
регулювання конкуренції на національному споживчому ринку»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним
господарством.

Актуальність теми дисертації

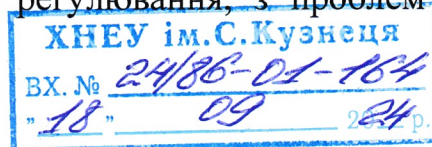
Процес адаптації економіки України до Європейських стандартів вимагає розвитку багатьох складових державного регулювання. Сучасна антимонопольна політика України, як складова державного регулювання, потребує відповідного вдосконалення. Крім того, ефективне функціонування державної антимонопольної політики є запорукою підвищення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників як за рахунок розвитку конкуренції, так і за рахунок державної підтримки стратегічних галузей економіки.

З урахуванням того, що особливо зростає потреба у розвитку конкуренції на національному споживчому ринку в умовах воєнного стану та підтримки вітчизняних товаровиробників, що стають особливо вразливими за умов військової агресії, тему дисертації А.О. Кирилюка слід вважати актуальною.

Дисертаційна робота виконувалася згідно з планами науково-дослідних робіт Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, в межах теми «Консолідація обліково-аналітичної інформації в організації управління безпекою інноваційного розвитку великомасштабних економіко-виробничих систем: теорія та методологія» (номер державної реєстрації 0115U002375).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність і новизна

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації і винесені на захист, є обґрунтованими. Вони базуються на поглибленому вивченні та узагальненні значного обсягу наукових джерел з антимонопольної політики та антимонопольного регулювання, з проблем

формування даної політики в сучасних умовах, а також розвитку конкуренції та конкурентних відносин на національному споживчому ринку України.

Автором чітко визначено мету, сформульовано завдання, предмет та об'єкт дисертаційної роботи. У вирішенні поставлених завдань використано широке коло методів дослідження: аналізу та синтезу, узагальнення, порівняння, економіко-математичного моделювання тощо. Особливої уваги заслуговує запропонований автором механізм формування та розвитку державної антимонопольної політики, який інтегрує інтереси учасників ринку через інституціональне середовище функціонування та розвитку ринків.

Здобувач кваліфіковано використовує коефіцієнтний аналіз для виявлення недоліків діючої системи оцінювання рівня концентрації та монополізації ринків та для розробки зведеного показника концентрації на основі цих коефіцієнтів.

Аналіз змісту дисертації, опублікованих праць та автореферату підтверджує достатній рівень обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, що містяться у дисертації і виносяться на захист.

Основні результати дисертаційного дослідження було оприлюднено автором та отримало позитивну оцінку на чотирьох міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях у м. Харків, м. Львів, м. Ліверпуль, м. Чикаго.

У першому розділі роботи виділено антимонопольну складову державного регулювання (с. 29), розкрито інструменти реалізації державної антимонопольної політики, що використовуються для досягнення цілей економічної політики держави.

Запропонований підхід дозволяє розкрити переваги та обмеження використання кожного окремого інструменту державного регулювання в контексті антимонопольної політики (с. 65-68).

У роботі досліджено саморегулюючі організації та органи саморегулювання. Здобувач розвиває думку щодо необхідності залучення даних організацій на всіх етапах формування та розвитку державної антимонопольної політики, а також пропонує інструменти недержавного впливу для антимонопольного регулювання (с. 71).

Другий розділ присвячено обґрунтуванню використання різних підходів щодо визначення рівня концентрації та монополізації ринків. Автором було проаналізовано різні коефіцієнти визначення рівня

концентрації ринків, виявлено їх переваги, недоліки та особливості застосування (с. 98-99).

Особливої уваги заслуговує проведений аналіз ринку чаю України, який демонструє неоднозначність результатів наявних підходів. На основі аналізу ринок було одночасно охарактеризовано як конкурентний, так і концентрований, в залежності від обраної методики оцінки (с. 102-103).

Автором, на основі найпоширеніших коефіцієнтів концентрації, а саме індексу Герфіндаля-Гіршмана, було запропоновано вдосконалення методики оцінки рівня концентрації та монополізації ринків шляхом виведення зведеного показника концентрації (с. 119).

У третьому розділі роботи розкрито підходи щодо формування державної антимонопольної політики. На основі проведеного аналізу запропоновано механізм формування та розвитку державної антимонопольної політики. Перевагою запропонованого механізму є розподіл ролей суб'єктів антимонопольної політики на національному споживчому ринку (с. 137).

Наукову і практичну цінність мають розробка та обґрунтування методичного підходу до оцінювання ефективності і результативності державної антимонопольної політики, який відображає результат антимонопольного регулювання за рахунок аналізу соціально-економічного розвитку країни, регіону чи ринку, а також функціональній та функціонально-оперативній результативності (с. 156).

Слід зазначити також наукову новизну, що міститься у розробленому автором підході щодо вибору комплексу інструментів державної антимонопольної політики, які доцільно використовувати на ринку відповідно до його характеристик. Серед ключових характеристик ринку, які обумовлюють використання відповідного спектру інструментів окрім концентрації на ринку, автором виділено диференціацію товарів та послуг на ринку, а також наявні та доступні канали збуту (с. 102-103). Здобувачем запропоновано 27 варіантів функціонування ринків і для кожного представлено відповідний інструментарій, направлений на покращення ринкової ситуації саме на даному ринку.

Підтверджую наукову новизну положень, висновків, рекомендацій, що містяться у дисертаційній роботі, а саме:

удосконалено:

обґрунтування державної антимонопольної політики в економічній політиці держави з використанням інструментів, притаманних як антимонопольній політиці, так і іншим складовим державного регулювання, на основі чого визначено місце антимонопольної політики в системі державного регулювання;

методичний підхід щодо оцінювання рівня концентрації та монополізації з урахуванням кількох підходів до оцінювання, що використовуються у практиках різних країн світу;

механізм формування та розвитку державної антимонопольної політики, який враховує ролі учасників ринку при формуванні та розвитку державної антимонопольної політики та приділяє особливу увагу органам саморегулювання та саморегулюючим організаціям;

методичний підхід до оцінювання ефективності та результативності реалізації державної антимонопольної політики на національному споживчому ринку, який дозволяє дати оцінку як на основі результатів діяльності відповідних органів, так і на основі отриманих результатів для економіки.

дістало подальшого розвитку:

інструментарій державної антимонопольної політики, який доцільно використовувати, спираючись на ринкову ситуацію відповідно до аналізу його конкурентного стану, різноманітності товарів та послуг на кожному ринку, а також можливостей товаровиробників реалізувати свою продукцію через різноманітні канали збуту.

Повнота викладення наукових положень, висновків і рекомендацій в опублікованих працях.

За результатами наукового дослідження опубліковано 13 наукових робіт загальним обсягом 3,35 ум.-друк, арк., з яких особисто автору належить 2,6 ум.-друк, арк., в тому числі 8 робіт у наукових фахових виданнях загальним обсягом 2,35 ум.-друк, арк., з яких автору належить 1,6 ум.-друк. арк. (в списку публікацій, виконаних у співавторстві і поданому в авторефераті, представлено особистий внесок здобувача).

Основний зміст дисертації повно відображений в авторефераті.

Важливість одержаних здобувачем результатів для науки і практики.

Дисертаційна робота А.О. Кирилюка є вагомим внеском у розвиток теорії і практики формування та розвитку державної антимонопольної

політики. Наукова цінність результатів дослідження полягає у розробці теоретичних і методичних основ удосконалення функціонування державної антимонопольної політики на національному споживчому ринку.

Практична важливість результатів дослідження полягає у можливості їх використанні органами антимонопольного контролю, а також учасниками ринку, зацікавленими у розвитку конкуренції та конкурентних відносин.

Наукові результати дисертаційної роботи знайшли практичне застосування у діяльності «Епіцентр К» (довідка №147/1 від 15.12.2023) при оцінці рівня концентрації на будівельному ринку; у діяльності ТОВ «ФАВОРИТО» (довідка №28 від 14.12.2023) при аналізі шляхів поліпшення позицій підприємства на ринку у порівнянні з конкурентами; а також у навчальному процесі у Харківському національному економічному університеті імені Семена Кузнеця.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

Відзначаючи загальний високий рівень обґрунтованості теоретичних і методичних положень дисертаційної роботи, її цілісність та логіку викладу матеріалів, разом з тим можна зробити декілька зауважень і звернути увагу на дискусійні положення дисертаційної роботи А.О. Кирилюка:

1. На рис. 1.1 (с. 29) доцільно було б ширше відобразити вплив антимонопольної політики на інші складові економічної політики держави.

2. При встановленні граничних меж показників концентрації і монополізації ринку (табл. 2.16 с. 111) автор використав відкриті інтервали, що ставить питання про віднесення власне граничних рівнів до певного стану ринку.

3. На рис. 3.2 (с. 137) доцільно було б розділити суб'єкти і цілі антимонопольної політики, адже, наприклад, не зовсім зрозуміло, як інтереси учасників ринку пов'язані з визначенням суб'єктів антимонопольної політики.

4. Автор стверджує, що «зацікавленими суб'єктами державної антимонопольної політики є держава... і окремі учасники ринку» (с. 136). Проте зацікавленими суб'єктами можуть бути також інститути громадянського суспільства, які не є безпосереднім учасником ринку, але може усвідомлювати й захищати інтереси окремих верств суспільства.

5. З тексту автореферату (с. 160) не зрозуміло, в чому полягає різниця між функціонально-оперативною і функціональною складовими загального інтегрального показника ефективності і результативності державної

антимонопольної політики.

6. З автореферату не зрозуміло, яким чином визначено граничні значення ключових характеристик національного споживчого ринку в розрізі трьох запропонованих автором площин (с. 171).

Вищенаведені зауваження та недоліки не впливають на загальну позитивну оцінку та не знижують наукову і практичну цінність дисертаційної роботи А.О. Кирилюка.

Відповідність роботи вимогам до кандидатських дисертацій.

Дисертаційна робота Кирилюка А.О. «Формування державної антимонопольної політики в сфері регулювання конкуренції на національному споживчому ринку» є завершеною кваліфікаційною науковою роботою, яка присвячена вирішенню актуальної наукової та практичної проблеми формування та розвитку державної антимонопольної політики на національному споживчому ринку України. Автореферат дисертації відображає усі положення, що винесені на захист.

Подана дисертація написана у науковому стилі, матеріал викладений у логічній послідовності, висновки науково обґрунтовані та підтверджуються результатами досліджень. Наукові результати опубліковані у фахових виданнях (вісім публікацій).

На підставі викладеного можна зробити висновок, що дисертація Кирилюка Андрія Олександровича на тему «Формування державної антимонопольної політики в сфері регулювання конкуренції на національному споживчому ринку» відповідає п. п. п. п. 9, 11, 12, 13, 14 «Порядку присудження наукових ступенів» затвердженого постановою Кабінету міністрів України від 24.07.2013 р. № 567, а її автор – Кирилюк Андрій Олександрович – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 – економіка та управління національним господарством.

Доцент кафедри економічної теорії та конкурентної політики
Державного торговельно-економічного університету

Владислав БОЛГОВ

Підпис засвідчую:

Вчений секретар Державного торговельно-економічного університету

Олена СИМ'ЯЧКО